

An Investigation on the Attainment Level of Social Studies Curriculum Goals in The Light of Seventh Grade Elementary School Students' Opinions

Halil İbrahim SAĞLAM*

ABSTRACT: The purpose of this study is to determine the level at which the objectives of Social Studies lesson are attained in the light of the opinions of primary school 7th grade students. For this purpose, a scale comprised of one-dimensional 43 items was devised. The scale was applied on 197 students in Sakarya for validity and reliability purposes. The scale has a Cronbach's Alpha reliability coefficient of .94 and accounts for 30.3% of the variance. The scale was conducted on a total of 460 students, 207 being female and the remaining 253 being male, in Serdivan and Adapazari, Sakarya during the Educational Year 2009-2010. During the analysis, Kruskal-Wallis H and Mann-Whitney U, two non-parametric tests, were used in accordance with the result obtained from Kolmogorov-Smirnov test. The study suggested a meaningful difference, depending on gender, in favor of the female students, depending on whether students attended a private course or not, in favor of those who did, depending on the mark regarding Social Studies Lesson on their report cards, in favor of those who got "5" as a mark concerning the lesson. It was observed that the income level of the students' parents and the type of their school did not lead to a meaningful difference. The findings were discussed in the light of the relevant literature and suggestions were made for further research.

Key Words: Primary school, social studies, the objectives of social studies.

SUMMARY

Purpose and Significance: Social studies is a course which focuses on human beings and their lives and has a prominent place in the curriculum for primary schools. The objectives of social studies lesson can be described as the characteristics and skills that are desired to be earned by the students as an outcome of the planned instructional and educational activities. Under the Curriculum for Social Studies, it is essential to determine the level at which primary school students attain the necessary objectives at the end of the 7th grade. Moreover, another goal of the study is to determine whether the level at which the 7th grade students attain the objectives of social studies lesson is affected by their gender, income level of their parents, the mark regarding social studies lesson on their report cards, the type of their schools and whether they attend a private course or not.

Methods: Being a correlational study based on a causative comparative model, the study aims to determine the level at which 7th grades attain the objectives of social studies lesson and to evaluate the level depending on certain variables.

Results: The study suggested a meaningful difference, depending on gender, in favor of the female students, depending on whether students attended a private course or not, in favor of those who did, depending on the mark regarding Social Studies Lesson on their report cards, in favor of those who got "5" as a mark concerning the lesson. It was observed that the income level of the students' parents and the type of their school did not lead to a meaningful difference.

Discussion and Conclusions: The objective of social studies lesson is to educate students to develop skills that are intended by the curriculum. The arithmetic mean of the total score of the Scale obtained from the students was 4,54. This figure suggested that the students described their opinion as "strongly agree" regarding the level at which they attained the objectives of social studies lesson. The study concluded that the level at which elementary school students attained the objectives of social studies lesson was high, an important finding suggesting that the objectives included within the curriculum take students' requirements and expectations into account. The variables "gender", "attending or not attending a private course" and "the mark concerning social studies lesson on the report card" were found to be effective, whereas "the income level of the parents" and "the type of the school" were discovered to be ineffective in attaining the level at which the objectives of social studies course.

* Assist. Prof. Dr., Sakarya University, Faculty of Education, İlköğretim Bölümü, Sakarya/ Turkey.
hsaglam@sakarya.edu.tr

İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Görüşleri Işığında Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçlarına Erişim Düzeyinin İncelenmesi

Halil İbrahim SAĞLAM*

ÖZ: Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin görüşleri ışığında sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyini belirlemektir. Bu amaçla tek boyutlu 43 maddeden oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için Sakarya ilinde öğrenim gören 197 öğrenciye uygulanmıştır. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .94 olan ölçek, varyansın %30.2'sini açıklamaktadır. 2009-2010 eğitim öğretim yılının sonunda Sakarya ilinin Serdivan ve Adapazarı ilçelerinde öğrenim gören 207'si kız; 253'ü erkek olmak üzere toplam 460 öğrenciye uygulanmıştır. Çözümlemede, Kolmogorov-Smirnov testi sonucuna göre nonparametrik testlerden Kruskal-Wallis H ve Mann-Whitney U kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyi bakımından cinsiyete göre kız öğrenciler; dershaneye gitme durumuna göre dershaneye giden öğrenciler; sosyal bilgiler dersi karne notuna göre karne notu “beş” olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin aile gelir düzeylerinin ve devam ettikleri okul türlerinin anlamlı bir farklılığa yol açmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmış ve yeni araştırmalar için önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, sosyal bilgiler, sosyal bilgilerin amaçları.

GİRİŞ

İnsanlar ve toplumlar sürekli bir değişim içinde yer almakta, karmaşık sorular ve sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu nedenle, insanlar ve toplumlar için sosyal bilimler büyük önem taşımaktadır. Toplum içinde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarıyla, toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlamada, bireylere gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırma açısından sosyal bilimlere önemli görevler düşmektedir. Sosyal bilimlerin değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde, sosyal bilimlerin etkin bir yer kazanmasına yol açmış ve eğitimin hem bir sosyal bilim dalı hem de sosyal bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi “sosyal bilgiler” kavramını meydana getirmiştir (Dönmez, 2003). Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleşmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2005).

Sosyal bilgiler insanları ve yaşamlarını konu alan ilköğretime yönelik bir derstir ve ilköğretim programı içinde önemli bir yere sahiptir (Doğanay, 2004). Sosyal bilgiler dersinin İlköğretim Programı içindeki yeri Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan amaçların önemiyle yakından ilgilidir. Öğretimde amaçlar, ihtiyaçlara göre belirlenir. Sosyal Bilgilerle ilgili bir program, doğal olarak kendi toplumunun ve kültürünün isteklerini, ihtiyaçlarını göz önüne almak durumundadır. Bu nedenle, bir bireyin, içinde yaşadığı toplumun ihtiyaçlarını bilmesi büyük önem taşımaktadır. Toplumun geleceğe yönelik tasarımları, amaçları, bu ihtiyaçların belirlenmesi sonucunda kesinlik kazanacak ve o doğrultuda bir eğitim söz konusu olacaktır (Sözer, 1998).

Sosyal bilgiler dersinin genel amaçları, gerçekleştirilecek programlı eğitim ve öğretim faaliyetleri sonunda öğrencilere kazandırılmak istenen özellikler olarak tanımlanabilir. Bu özellikler bilgiler, beceriler, tutum ve değerlerden oluşur (Öztürk ve Dilek, 2005). Eğitim programı

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sakarya/ Türkiye
hsaglam@sakarya.edu.tr

bulunduğu çağın özelliklerini yansıtır ve onun ürünüdür. Bir toplumda çağın gerektirdiği insan tipinin yetiştirilmesine eğitim programı öncülük ve aracılık eder. Eğitim programı genelden özele giden amaçlarıyla, bu amaçların gerçekleşmesi için kullanılacak bilgi, öğrenme yaşantıları ve değerlendirme boyutlarıyla dinamik bir süreçtir (Doğanay, 2004). Eğitim programının öğeleri konusunda değişik görüşler olmakla birlikte eğitimciler bir eğitim programının amaç, içerik, eğitim durumu ve değerlendirme olmak üzere dört temel öğeden oluştuğu konusunda görüş birliği içindedirler (Erden, 1993; Demirel 1999; Nas, 2000).

Eğitim-öğretim anlayışı ile birlikte öğretim programlarının da zamanın, bireylerin, toplumun ve ülkenin değişen ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde farklı dönemlerde ele alınması, gözden geçirilmesi, değiştirilmesi önemli ve gerekli görülmektedir (Demirel, 2004). Bir eğitim programının geliştirilme sürecinde, amaçlar başı çekmektedir. Çünkü eğitim programında seçilecek içerik, eğitim durumu ve değerlendirme etkinlikleri amaçlara yönelik ve bu amaçlarla tutarlı olmalıdır (Doğanay, 2004; Öztürk ve Dilek, 2005; Sağlam, 2006; Coşkun-Keskin, 2009). Amaçlar, türleri bakımından genelden özele doğru bir yaklaşım içinde sıralanır. Her ülkede toplumun felsefesi, idealleri, sosyal ve ekonomik ihtiyaçları, kültürü, yasaları ve değerleri doğrultusunda eğitimin genel amaçları belirlenecektir. Okul türlerine göre, bu genel amaçlar okulların amaçlarına dönüştürülür. Öğretim programının öğretme yoluyla kazandırmak istediği özellikler, ders programının amaçlarını oluşturur (Sözer, 1998). Bu anlamda sosyal bilgiler öğretimiyle öğrencilere kazandırılmak istenen özellikler sosyal bilgiler dersinin genel amaçları olarak nitelendirilebilir.

2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı'nda amaçlar; genel amaçlar ve ünite kazanımları biçiminde ifade edilmiştir. Bu programda 17 genel amaç, 4. sınıflar için toplam 46; 5. sınıflar için toplam 47; 6. sınıflar için toplam 43; 7. sınıflar için toplam 39 kazanım belirlenmiştir. Kazanım, öğrencilerin doğrudan gözlenebilir davranışlarının yanı sıra, bilgi, beceri ve değerleri de içeren, ders işlendikten sonra öğrencinin sahip olması ve yapması gereken özellikleri belirten ifadelerdir (Tekindal, 2005; Özdemir, 2009). Bir başka ifadeyle kazanım, öğrenme süreci içerisinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir (MEB, 2005). Bu tanımlardan “kazanım” kavramına “davranış”ı da kapsayacak şekilde anlam yüklendiği; davranış ifadesi yerine kazanım ifadesinin tercih edildiği anlaşılmaktadır (Akbaba, 2004). Her bir kazanım sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşılmasında kilometre taşı niteliği taşımaktadır. Sosyal Bilgiler Programı gereği ilköğretim öğrencilerinin 7. sınıfın sonunda ulaşmaları gereken amaçlara ne ölçüde erişildiğinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Böylece uygulamada programla ilgili yaşanan sorunlara zamanında müdahale etme imkânı bulunabilir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler Programı'nın değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalara rastlamak mümkündür:

Aykaç ve Başar (2005) yaptıkları çalışmada sosyal bilgilerin amaçlarının gerçekleştirilebilecek düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Öztürk ve Tuncel (2006) araştırmaya katılan öğretmenlerin yarıdan fazlasının sosyal bilgiler dersinin amaçlarını günümüz koşullarına ve ihtiyaç duyulan insan tipini yetiştirmeye uygun olduğunu belirlemişlerdir. Acun ve Kamber (2007) Sosyal Bilgiler Programı'nın yapısı ve uygulanması hakkında öğretmenlerin olumlu görüşe sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Kalaycıoğlu (2007) ve Uzun (2007) tarafından yapılan araştırmalar bu görüşleri destekler niteliktedir. Nitekim adı geçen araştırmacılar 2005 Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan amaçlarla ilgili olarak öğretmenlerin çoğunlukla “yeni programın amaçlarının öğrencilerin yaşadıkları çevreye uyumlu olduğunu”, “toplumun ihtiyaçlarını göz önüne aldığını”, “amaçların ve kazanımların öğrenci düzeyine uygun olduğunu”, “toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmayı sağladığını”, “öğrencileri araştırmaya yönlendirdiğini” ifade etmişlerdir.

Acat ve Ekinci (2007) öğretmenlerin görüşlerine dayanarak yaptıkları değerlendirmede kazanımların olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine yönelik kazanımlara ulaşmada güçlük yaşadıklarını belirlemişlerdir.

Erköse ve Güçlü (2009) Sosyal Bilgiler Programı'nı öğretmenlerin görüşleri ışığında değerlendirmişler; kazanım, kapsam, eğitim durumu ve değerlendirme boyutları açısından programın "orta düzeyde" başarılı olduğunu tespit etmişlerdir. Sosyal Bilgiler Programı ile ilgili yapılan bu çalışmalar, değerlendirmelerin öğretmenlerin görüşlerinden yararlanılarak yapıldığını göstermektedir. Araştırmalar incelendiğinde programın öğretmenler tarafından önemli ölçüde benimsendiğini göstermektedir. Bu memnuniyet verici bir durum olmakla birlikte öğrenci görüşlerini yansıtmadığı için eksiktir. Zira eğitim sisteminin öğretmen ve program dışındaki üçüncü temel ögesi öğrencidir (İpek, Sağlam ve Duysak, 2007). Bu durum Sosyal Bilgiler Programı'nın genel amaçlarına erişim düzeyini belirlemede öğrencilerin görüşlerinden yararlanılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin görüşleri ışığında sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına erişim düzeyinin belirlenmesi araştırmanın temel amacı olarak belirlenmiştir. Bu amaç çerçevesinde şu alt problemlere cevap aranmıştır:

1. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişimleri hangi düzeydedir?
2. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyleri ailelerinin gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
4. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyleri dershaneye gidip gitmeme durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
5. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyleri sosyal bilgiler dersi karne notuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
6. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyleri devam ettikleri okul türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modellerinden *nedensel karşılaştırma* ile yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da şu anda var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Bu modellerde esas amaç, var olan durumu olduğu gibi betimlemektir. Karşılaştırma türü ilişkisel tarama modellerinde, en az iki değişken bulunup bunlardan birine göre gruplar oluşturularak diğer değişkene göre aralarında bir farklılaşma olup olmadığı incelenir (Karasar, 1994). Nedensel karşılaştırma niteliğinde olan bu araştırma ile sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına erişim düzeyinin öğrencilerin görüşleri ışığında belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından irdelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2009-2010 eğitim öğretim yılında Sakarya ilinin Serdivan ve Adapazarı ilçelerindeki ilköğretim okullarının 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, evreni temsil edebileceği düşünülen 2'si devlet; 4'ü özel olmak üzere toplam 6 ilköğretim okulundan olasılıksız örnekleme biçimlerinden tesadüfi yöntemle (Karasar, 1994) seçilen 207 (% 45)'si kız, 253 (% 55)'ü erkek olmak üzere toplam 460 yedinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu öğrenciler, Mehmet Zorlu, Atatürk İlköğretim Okullarıyla; Sakarya Üniversitesi Vakfı, Doğa, Şahin ve Teksen Kolejlere'nde öğrenim görmektedirler. Örnekleme yer alan öğrencilerin özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya katılan ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kişisel özellikleri

Değişkenler		F	%
Cinsiyet	Kız	207	45
	Erkek	253	55
Aile gelir düzeyi	Düşük	10	2
	Orta	366	80
	Yüksek	84	18
Dershaneye gitme durumu	Evet	286	62
	Hayır	174	38
Sosyal bilgiler dersi karne notu	Bir	4	1
	İki	20	4
	Üç	70	15
	Dört	120	26
	Beş	246	54
Okul türü	Resmi	311	68
	Özel	149	32

Tablo 1’de araştırmaya katılan ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin cinsiyet, aile gelir düzeyi, dershaneye gitme durumu, sosyal bilgiler dersi karne notu ve okul türü durumlarına göre dağılımlar yer almaktadır. Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 45’inin kız, % 55’inin erkek öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Öğrencilerin ailelerinin % 2’sinin düşük, % 80’inin orta, % 18’inin yüksek düzeyde ekonomik gelire sahip olduğu; % 62’sinin okul dışında bir dershaneye devam ettiği, % 38’inin ise okul dışında bir dershaneye devam etmediği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi karne notunun % 1’inin bir, % 4’ünün iki, % 15’inin üç, % 26’sının dört, % 54’ünün beş olduğu görülmektedir. Devam ettikleri okul türü bakımından öğrenciler incelendiğinde % 68’inin resmi, % 32’sinin özel ilköğretim okullarına devam ettiği anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Aracı

İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerini belirlemek amacıyla öğrencilerin görüşlerinin alınmasına yönelik olarak hazırlanan veri toplama aracının geliştirilmesi birkaç aşamadan oluşmaktadır: Öncelikle araştırmacı tarafından literatür incelemesi yapılmış öğretmen ve öğrencilerle görüşülmüştür. Geçerlik çalışmalarında öncelikli olarak kapsam ve görünüş geçerliği için başvurulacak uzmanlar belirlenmiştir. Ölçek, sosyal bilgiler eğitimi, araştırma yöntemleri, istatistik ve Türk Dili alanı uzmanı akademisyenlere sunularak kapsam ve görünüş geçerliğine sahip olup olmadığı incelenmiştir. Uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda 60 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Yine uzmanlardan gelen görüş ve eleştiriler doğrultusunda taslak ölçekte çeşitli düzeltmeler yapılmıştır. Bazı maddeler çıkarılırken, bazıları yeniden düzenlenmiş ve ölçeğe yeni maddeler eklenmiştir. Böylece 55 maddelik ölçek, ön uygulama için hazır hale getirilmiştir. Hazırlanan ölçek, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için Sakarya ilindeki bir ilköğretim okulunda öğrenim gören 197 yedinci sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Literatürde, ölçeğin geçerlik çalışmalarında faktör analizi gibi çok değişkenli analizlerin yapılabilmesi için ulaşılabilecek örneklem büyüklüğü konusunda farklı ölçüt ve görüşler vardır (Fer, 2005). Bazı görüşler örneklem büyüklüğü üzerinde durmaktadır. Faktör analizi için örneklem genişliği ile ilgili olarak Sapnas (2004), araştırmaların küçük örneklem gruplarında iyi faktör sonuçlarına ulaşıldığını ortaya koyduğunu ve bu çerçevede 100 kişilik bir örneklem grubunun yeterli olduğunu ifade etmiştir. Preacher ve MacCallum (2002) ise minimum örneklem büyüklüğünün 100 ile 250 arasında olması gerektiğini belirtmiştir. Bazı görüşler ise madde sayısına bağlı olarak oran vermektedirler. Bu konuda da Preacher ve MacCallum’ın (2002) literatür incelemelerinde ulaştıkları sonuç değişken, yani madde sayısının üç katı ile on katı arasında

değiştirdiği yönündedir. Bu düşüncelerden hareketle bu araştırmadaki çalışma grubu sayısının yeterli olduğu düşünülmektedir.

Ölçekteki maddeler, 2005 Sosyal Bilgiler Programı'ndaki genel amaçlar esas alınarak hazırlanmıştır. Buradaki 17 genel amaca 7. sınıfın sonuna kadar ulaşılması gerekmektedir. Bu amaçlardan biri; "*Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde kullanır, düzenler ve geliştirir.*" biçiminde ifade edilmiştir. Bu amaçla ilgili olarak ölçekte; "*Bilgiye nasıl ulaşacağımı bilirim*", "*Bilgiyi nasıl kullanacağımı bilirim*", "*Okulda öğrendiklerimden yaşamımda faydalanırım*", "*Grafikleri ve tabloları okuyup kullanabilirim*" maddelerine yer verilmiştir. Diğer amaçlarla ilgili olarak da benzer uygulama yapılarak ölçek maddeleri oluşturulmuştur.

Ölçekte yer alan maddelerle ilgili örneklemedeki deneklerin görüşleri için 5'li Likert tipi dereceleme kullanılmıştır. Bu dereceleme, hiç katılmıyorum (1), biraz katılıyorum (2), kararsızım (3), oldukça katılıyorum (4), tam katılıyorum (5) şeklinde puanlandırılmıştır. Yapı geçerliği ve güvenilirlik çalışmaları için ölçek çalışma grubuna uygulanmıştır. Bu uygulamadan elde edilen veriler doğrultusunda yapı geçerliği için "açımlayıcı faktör analizi" uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde ölçekte yer alacak maddelerin belirlenmesinde maddelerin yük değerlerinin en az .30 olmasına dikkat edilmiştir (Büyüköztürk, 2009). Bunun yanında yapı geçerliliği esnasında 25 derecelik "varimax" eksen döndürmesi yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğine de iç tutarlık katsayısı ile bakılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde yapıyı bozan 12 madde ölçekten çıkarılmış, 43 maddelik ölçeğe tekrar faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi yapabilmek için öncelikle KMO ve Bartlett Sphericity testi değerlerine bakılmıştır. KMO değeri .88 ve Bartlett Sphericity testine ($\chi^2=4268.689$, $p=.000$) bakılarak elde edilen veriler anlamlı farklılık gösterdiği için ölçeğin faktör analizinin yapılmasının uygun olduğuna karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2009). Faktör analizi sonucunda ölçeğin 43 maddeden oluşan tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu bulunmuştur. Ölçekte yer alan faktör yük değerleri .40 -.72 arasında değişmekte ve varyansın % 30.2'sini açıklamaktadır. Alpha güvenilirlik katsayısı ise .94'tür. Güvenirlik katsayısı .60 ve üstünde olan ölçekler oldukça güvenilir, .80 ve üstünde olan ölçekler ise yüksek düzeyde güvenilir ölçekler olarak kabul edilmektedir (Özdamar, 1999). Bu sonuçlar, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Araştırma için geliştirilen ölçme aracı Sakarya ilindeki 2'si devlet 4'ü özel olmak üzere toplam 6 ilköğretim okuluna araştırmacı tarafından getirilmiştir. Okul yönetimiyle görüşüldükten sonra 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretmenlerine açıklamalar yapılarak ölçekler teslim edilmiş; öğretmenler ölçekleri 7. sınıf sosyal bilgiler dersinin son ünitesi olan "ülkeler arası köprüler" adlı üniteyi tamamlamak üzere iken uygulamıştır. Bunun nedeni, sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına ilköğretim 7. sınıfının sonunda ulaşılmasının beklenmesidir. Uygulamadan sonra 7. sınıf sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından ölçekler okul yönetimine teslim edilmiştir. Daha sonra araştırmacı veri toplama araçlarını okul yönetiminden teslim almıştır. Dağıtılan toplam 500 veri toplama aracından 475 tanesi geri dönmüştür. Veri toplama araçlarından 15'i gerek boş bırakıldığından gerekse amaca uygun olarak doldurulmadığı belirlendiğinden değerlendirme dışında tutulmuştur. Sonuç olarak 460 veri toplama aracı değerlendirilmeye alınmıştır.

Verilerin analizine başlanmadan önce, veri toplama araçları tek tek kontrol edilerek sıralanmış, veri toplama araçları yoluyla elde edilen veriler tanımlanmış ve SPSS programına yüklenmiştir. Bu veriler araştırmanın alt problemlerine göre analiz edilmiştir. Öncelikle elde edilen verilere hangi testlerin uygulanacağını belirlemek amacıyla değişkenlerin dağılımının normalliği Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi sonucuna göre tüm değişkenlerin $p<.05$ normal dağılım göstermediği bulunmuş ve bu nedenle bu çalışmada nonparametrik testler kullanılmıştır. Aile gelir düzeyi ve sosyal bilgiler dersi karne notu için parametresiz testlerden Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Kruskal-Wallis testi sonucunda anlamlı çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Cinsiyet, dershaneye

gitme durumu ve okul türü değişkenleri için ikili grup karşılaştırmalarda kullanılan parametresiz testlerden Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Aritmetik ortalamaların belirlenmesinde 1.00-1.79 hiç katılmıyorum, 1.80-2.59 biraz katılıyorum, 2.60-3.39 kararsızım, 3.40-4.19 oldukça katılıyorum, 4.20-5.00 tam katılıyorum puan aralığı olarak belirlenmiştir. Anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma ile elde edilen bulgular araştırmanın alt problemleri doğrultusunda ele alınmaktadır. Bu bağlamda; “sosyal bilgiler amaçlarına erişim düzeyi ölçeği”ne ilişkin betimsel veriler ortaya konulduktan sonra ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin cinsiyet, aile gelir düzeyi, dershaneye gidip gitmeme durumları, sosyal bilgiler dersi karne notu ve devam ettikleri okul türü değişkenleri açısından “sosyal bilgiler dersi amaçlarına erişim düzeyi” bakımından bir farklılaşma olup olmadığına ilişkin sorulara cevap aranmıştır.

Tablo 2. “Sosyal Bilgiler Amaçlarına Erişim Düzeyi Ölçeği”ne ilişkin betimsel veriler

	N	\bar{x}	ss
Sosyal Bilgiler Amaçlarına Erişim Düzeyi Ölçeği	460	4.54	15.03

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin Sosyal Bilgiler Amaçlarına Erişim Düzeyi Ölçeği’nden aldıkları puanın aritmetik ortalamasının 4.54 olduğu görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişimlerinin “tam katılıyorum” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bu da sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyinin en üst düzeyde olduğunu göstermekte ve memnuniyet verici bulunmaktadır. İlköğretim öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin görüşleri Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin görüşlerine ait Mann Whitney U testi değerleri

Cinsiyet	N	\bar{x}	Sıra Ort. (SO)	Sıra Toplamı	Z	U	p
Kız	207	4.61	254.04	52677.00			
Erkek	253	4.49	210.88	53353.00	-3.501	21222.00	.000
Toplam	460						

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyine ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre kız öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($U=21222.00$, $p<.001$). Kız öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyine ilişkin görüşlerine ait sıra ortalaması (254.04), erkek öğrencilerin sıra ortalamasından (210.88) yüksektir. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyinin kız öğrenciler lehine farklılaşması, kız öğrencilerle erkek öğrenciler karşılaştırıldığında erkek öğrencilere göre kız öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerinin daha üst düzeyde olduğunu göstermektedir. İlköğretim öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyine göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin görüşleri Tablo 4’te yer gösterilmektedir.

Tablo 4. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyine göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin Kruskal Wallis H testi sonuçları

Gelir Düzeyi	N	\bar{x}	Sıra Ort. (SO)	Sd	χ^2	p
Düşük	10	4.43	171.60	2	2.204	.332
Orta	366	4.55	230.48			
Yüksek	84	4.54	237.60			
Toplam	460					

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre sosyal bilgiler dersinin

amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin görüşleri ($\chi^2=2.204$) anlamlı bir farklılık ($p>.05$) göstermemektedir. Ailesi, yüksek gelir düzeyine sahip öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyine ilişkin görüşlerine ait sıra ortalaması (237.60), ailesi orta gelir düzeyindeki öğrencilerin sıra ortalaması (230.48), ailesi düşük gelir düzeyindeki öğrencilerin sıra ortalaması (171.60) biçiminde sıralanmaktadır. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ile öğrencilerin sıra ortalamaları arasında her ne kadar pozitif bir ilişki olduğu görülse de istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu noktadan hareketle öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerindeki farklılığın, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşmalarında bir farklılığa neden olmadığı sonucuna ulaşılabılır. İlköğretim öğrencilerinin dershaneye gitme durumlarına göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin görüşleri Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dershaneye gitme durumlarına göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin görüşlerine ait Mann Whitney U testi değerleri

Dershane	N	\bar{x}	Sıra Ort. (SO)	Sıra Toplamı	Z	U	p
Evet	286	4.58	247.32	70733.50			
Hayır	174	4.48	202.85	35296.50	-3.480	20071.50	.001
Toplam	460						

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyine ilişkin görüşleri dershaneye gidip gitmeme durumları bakımından karşılaştırıldığında dershaneye giden öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($U=20071.50$, $p<.001$). Dershaneye giden öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyine ilişkin görüşlerine ait sıra ortalaması (247.32), dershaneye gitmeyen öğrencilerin sıra ortalamasından (202.85) yüksektir. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyinin dershaneye giden öğrenciler lehine farklılaşması, dershaneye giden öğrencilerle dershaneye gitmeyen öğrenciler karşılaştırıldığında dershaneye gitmeyen öğrencilere göre dershaneye giden öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerinin daha üst düzeyde olduğunu göstermektedir. İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi karne notuna göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin görüşleri Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler karne notuna göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin Kruskal Wallis H testi sonuçları

Sos.bil. karne notu	N	\bar{x}	Sıra Ort. (SO)	sd	χ^2	P	Fark
Bir	4	4.49	179.13	4	14.63	.006	2-5
İki	20	4.32	168.53				3-5
Üç	70	4.50	199.46				4-5
Dört	120	4.52	220.90				
Beş	246	4.58	249.89				
Toplam	460						

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi karne notuna göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin görüşleri ($\chi^2=2.204$) anlamlı bir şekilde farklılık ($p<.01$) göstermektedir. Sosyal bilgiler dersi karne notu “beş” olan öğrencilerin (SO=249.89), sosyal bilgiler dersi karne notu “dört” olan öğrencilere (SO=220.90), sosyal bilgiler dersi karne notu “üç” olan öğrencilere (SO=199.46) ve sosyal bilgiler dersi karne notu “iki” olan öğrencilere (SO=168.53) göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Tablo 6'dan da anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler dersi karne notu “bir” olan öğrenciler dışında karne notu yükseldikçe öğrencilerin görüşlerine ilişkin sıra ortalamalarının da yükseldiği görülmektedir. Öğrencilerin karne notları yükseldikçe sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyinin yükseldiği; öğrencilerin başarılarıyla sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşma düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu durum kaydedeğer bulunmuştur. İlköğretim öğrencilerinin devam ettikleri okul türüne göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına

erişim düzeylerine ilişkin görüşleri Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin devam ettikleri okul türüne göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin görüşlerine ait Mann Whitney U testi değerleri

Okul türü	N	\bar{x}	Sıra Ort. (SO)	Sıra Toplamı	Z	U	p
Resmi	311	4.53	225.84	70237.00			
Özel	149	4.56	240.22	35793.00	-1.086	21721.00	.277
Toplam	460						

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyine ilişkin görüşleri devam ettikleri okul türü bakımından karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık ($U=21721.00$, $p>.05$) bulunmamıştır. Özel ilköğretim okuluna devam eden öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyine ilişkin görüşlerine ait sıra ortalaması (240.22), resmi ilköğretim okuluna devam eden öğrencilerin sıra ortalamasından (225.84) yüksek olmasına karşın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyinin okul türü bakımından farklılaşmaması önemli ve memnuniyet verici bulunmuştur.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler insanları ve yaşamlarını konu alan ilköğretime yönelik bir derstir ve ilköğretim programı içinde önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler dersinin İlköğretim Programı içindeki yeri Sosyal Bilgiler Programı’nda yer alan amaçların önemiyle yakından ilgilidir. Öğretimde amaçlar, ihtiyaçlara göre belirlenir. Sosyal bilgiler öğretimiyle öğrencilere kazandırılmak istenen özellikler sosyal bilgiler dersinin amaçları olarak nitelendirilebilir. Araştırmaya katılan ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Amaçlarına Erişim Düzeyi Ölçeği’nden aldıkları toplam puanın aritmetik ortalaması 4.54’tür. Bu puan, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişimlerinin “tam katılıyorum” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, Aykaç ve Başar’ın (2005) sosyal bilgilerin amaçlarının gerçekleştirilebilecek düzeyde olduğu yönündeki bulgularıyla paralellik taşımaktadır. Bu araştırma sonucunda ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına erişimlerinin yüksek düzeyde olması, programda yer alan amaçların öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerinin göz önünde bulundurulduğunu göstermesi bakımından önemli bulunmuştur. Zira Sosyal Bilgiler Programı hazırlanırken ilk önce belirlenen temel öğe amaçlardır. Amaçlar belirlenirken toplumun ihtiyaç ve beklentilerinin yanında öğrencilerin ihtiyaç, beklenti ve gelişim özellikleri de mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Aksi halde amaçlara erişmek hayal olmaktan öteye geçemez. Buradaki sonuçlar; amaçlara önemli ölçüde erişilmiş olmasının programda yer alan amaçların ihtiyaç ve beklentilerden hareket edilerek hazırlanmış olduğunu göstermesi bakımından önemli bulunmuştur. Öztürk ve Tuncel’in (2006) araştırma sonuçları bu durumu destekler niteliktedir. İlgili araştırmacıların çalışmaları öğretmenlerin yarım fazlasının sosyal bilgiler dersinin amaçlarını günümüz koşullarına ve ihtiyaç duyulan insan tipini yetiştirmeye uygun olduğunu göstermektedir. Acat ve Ekinci (2007) öğretmenlerin görüşlerine dayanarak yaptıkları değerlendirmede kazanımların olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine yönelik kazanımlara ulaşmada güçlük yaşadıklarını belirlemişlerdir. Kalaycıoğlu (2007) ve Uzun (2007) tarafından yapılan araştırmalar bu görüşleri destekler niteliktedir. Nitekim adı geçen araştırmacılar 2005 Sosyal Bilgiler Programı’nda yer alan amaçlarla ilgili olarak öğretmenlerin çoğunlukla “yeni programın amaçlarının öğrencilerin yaşadıkları çevreye uyumlu olduğunu”, “toplumun ihtiyaçlarını göz önüne aldığını”, “amaçların ve kazanımların öğrenci düzeyine uygun olduğunu”, “toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmayı sağladığını”, “öğrencileri araştırmaya yönlendirdiğini” ifade etmişlerdir. Acun ve Kamber (2007) Sosyal Bilgiler Programı’nın yapısı ve uygulanması hakkında öğretmenlerin olumlu görüşe sahip olduklarını tespit ettikleri görülmektedir. Bu sonuçlar eğitim sisteminin öğrenci ve öğretmen dışındaki üçüncü temel öğesi olan programın önemli ölçüde benimsendiğini göstermektedir. Bu da

Sosyal Bilgiler Programı'nın öğrenciler ve öğretmenler tarafından onaylandığını göstermesi bakımından önemli görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersinin genel amaçları ilköğretimin amaçlarına ulaşılması yolunda önemli bir kilometre taşıdır. İlköğretimin amaçlarına ulaşılması ilköğretimde yer alan derslerin her birinin amaçlarına ulaşılmasıyla yakından ilişkilidir. Bunlardan biri de sosyal bilgiler dersi. Dolayısıyla sosyal bilgiler dersinin genel amaçları ilköğretimin amaçlarını desteklemekte, beslemektedir. Yaşar ve diğerlerinin (2006) yaptıkları araştırmaya göre sınıf öğretmenleri ilköğretimdeki amaçların gerçekleşme düzeyini “yeterli” bulmuşlar; “çok yeterli” düzeye ulaşamadığını belirlemişlerdir. Erköse ve Güçlü (2009) Sosyal Bilgiler Programı'nı öğretmenlerin görüşleri ışığında değerlendirmişler; kazanım, kapsam, eğitim durumu ve değerlendirme boyutları açısından programın “orta düzeyde” başarılı olduğunu tespit etmişlerdir. Taşdemir ve Taşdemir (2007) tarafından yapılan araştırma sınıf öğretmenlerinin programın hedeflerine “orta düzeyde” ulaşıldığını düşündüklerini göstermektedir. Araştırmalar ışığında bugün gelinen noktanın daha ileri bir düzeyi işaret ettiği söylenebilir.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyine ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre kız öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde ($p < .001$) farklılaşmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyinin kız öğrenciler lehine farklılaşması, kız öğrencilerle erkek öğrenciler karşılaştırıldığında erkek öğrencilere göre kız öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerinin daha üst düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, Kıncal ve Ulutaş'ın (2009) araştırma bulgularıyla farklılık göstermektedir. Söz konusu araştırmada bilgisayar dersinin amaçlarına ulaşma konusunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu durum cinsiyet ayrımı olmaksızın bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ve öğrencilerin bilgisayar kullanmaya istekli olmalarıyla ilgili olabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin görüşleri anlamlı bir farklılık ($p > .05$) göstermemektedir.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyine ilişkin görüşleri dershaneye gidip gitmeme durumları bakımından karşılaştırıldığında dershaneye giden öğrenciler lehine anlamlı ($p < .001$) bir şekilde farklılaşmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyinin dershaneye giden öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaşması, dershaneye giden öğrencilerle dershaneye gitmeyen öğrenciler karşılaştırıldığında, dershaneye gitmeyen öğrencilere göre dershaneye giden öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerinin daha üst düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu da, dershaneciliğin eğitimde fırsat eşitliğini negatif yönde etkilediğini göstermesi bakımında üzerinde önemle durulması gereken bir konu olduğunu göstermektedir. Bu durum, Türkiye’de, sıklıkla tartışılan dershaneciliğin eğitimde fırsat eşitliğini negatif yönde etkilediği biçiminde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi karne notuna göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeylerine ilişkin görüşleri anlamlı bir şekilde farklılık ($p < .01$) göstermektedir. Sosyal bilgiler dersi karne notu “beş” olan öğrencilerin, sosyal bilgiler dersi karne notu “dört” olan öğrencilere, sosyal bilgiler dersi karne notu “üç” olan öğrencilere ve sosyal bilgiler dersi karne notu “iki” olan öğrencilere göre sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Sosyal bilgiler dersi karne notu “bir” olan öğrenciler dışında karne notu yükseldikçe öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyleri de yükselmektedir. Öğrencilerin karne notları yükseldikçe sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyinin yükseldiği; öğrencilerin başarılarıyla sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşma düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, Sağlam'ın (2006) araştırma sonuçlarıyla da desteklenmektedir.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyine ilişkin görüşleri devam ettikleri okul türü bakımından karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık ($p > .05$) bulunamamıştır. Özel

ilköğretim okuluna devam eden öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyine ilişkin görüşlerine ait sıra ortalaması, resmi ilköğretim okuluna devam eden öğrencilerin sıra ortalamasından yüksek olmasına karşın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa yol açmamıştır. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyinin okul türü bakımından farklılaşmaması önemli ve memnuniyet verici bulunmuştur. Bu durum programda yer alan amaçlara erişme konusunda resmi ile özel okul farkının olmadığı şeklinde değerlendirilmiş, bu durum eğitimde fırsat eşitliği açısından önemli bulunmuştur. Cheng (1994)'in eğitim ortamı ve fiziksel çevrenin kalitesinin algılanması ile öğrenci performansı, Maiden ve Foreman (1998)'in okul binaları ile öğrenci başarıları ve eğitsel davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyan araştırma sonuçları bu görüşü destekler niteliktedir. Resmi okula devam eden öğrencilerle özel okula devam eden öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişimlerinin yüksek düzeyinde olmasının okul ortamlarının iyi olmasıyla yakından ilişkili olduğu düşünülmüştür. Bu da sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşılmasını kolaylaştırmıştır.

Sonuç olarak bu araştırma ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına erişimlerinin “tam katılıyorum” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bu, amaçların ihtiyaç ve beklentiler doğrultusunda hazırlanmaya çalışıldığını göstermesi bakımından önemli bulunmuştur. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim konusunda cinsiyet bakımından kız öğrenciler lehine; dershaneye gitme durumuna göre dershaneye giden öğrenciler lehine; sosyal bilgiler dersi karne notu “beş” olanlar lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. İlköğretim öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyi ile öğrencilerin devam ettikleri okul türü sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyini anlamlı bir şekilde farklılaştırmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bulguları ışığında şu önerilere yer verilebilir:

1. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyi bakımından erkek öğrenciler aleyhine olan durumu giderecek önlemlerin alınması sağlanmalıdır.
2. Öğrencilerin karne notu ile amaçlara erişim düzeyi arasında pozitif ilişki olduğundan öğrencilerin başarı durumlarını artıracak önlemler alınması sağlanmalıdır.
3. Eğitimde fırsat eşitliğine katkı sağlamak amacıyla dershaneye gitmeyen öğrencilere yönelik önlemler alınması sağlanmalıdır.
4. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyi öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşleri ışığında karşılaştırılabilir.
5. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyi ile ilgili farklı illeri de kapsayacak daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir.
6. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına erişim düzeyi ile ilgili olarak başarı testlerinden yararlanılabilir.

KAYNAKÇA

- Acat, B. ve Ekinci, A. (2007). İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılandırıcı Yaklaşım Bağlamında Değerlendirilmesi. *XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Ankara: Detay Yayınları, 1, 422-430.
- Acun, İ. ve Kamber, T. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler Programının Uygulanabilirliği Açısından Değerlendirilmesi, *VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Ankara: Nobel Yayınları, 147-151.
- Akbaba, T. (2004). Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme Çalışmaları. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Aykaç, N. ve Başar, E. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi. *Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 343-361.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem AYayınları.
- Cheng, Y. C. (1994). Classroom environment and student effective performance: An effective profile. *Journal of Experimental Education*, 62, 221-239.

- Coşkun-Keskin, S. (2009). Sosyal Bilgilerin Felsefi Temelleri. A. S. Bilgili (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Yayınları. 35-53.
- Demirel, Ö. (1999). *Plandan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Demirel, Ö. (2004). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Doğanay, A. (2004). Sosyal bilgiler eğitiminin genel amaçları ne olmalıdır? *I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Tebliğleri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 204-215.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. C. Şahin (Ed.), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Klavuzu Sosyal Bilgiler*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık. 31-41.
- Erden, M. (1993). *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Erköse, E. ve Güçlü, Y. (2009). Yenilenen 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayı*, 3(17),653-666.
- Fer, S. (2005). Düşünme Stilleri Envanterinin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(1), 31-68.
- İpek, C., Sağlam, H. İ. ve Duysak, A. (2007). Sınıf ve Aday Sınıf Öğretmenlerinin Yenilenen İlköğretim Programları'na Bakışı. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 184-197.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3 A Araştırma Danışmanlık Limited.
- Kalaycıoğlu, E. (2007). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Erzurum.
- Kıncal, R. Y. ve Ulutaş, M. (2009). İlköğretim 8. Sınıf Bilgisayar Dersi Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyinin Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXII(1), 293-312.
- Maiden, J. & Foreman, B.A. (1998). Cost, design and climate: Building a learning environment. *School Business Affairs*, 64(1), 40-44.
- MEB, (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Klavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- Nas, R. (2000). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Özdamar, K. (1999). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi* (2. Baskı). Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdemir, S. M. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Değerlendirilmesi. M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınları. 17-46.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (2005). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Öztürk, C. ve Tuncel, G. (2006). Yeni 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile İlgili Öğretmen Görüşleri. *V. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Bildiri Kitabı*. Ankara: Kök Yayıncılık, 2,184-193.
- Preacher, K. J. & MacCallum, R. C. (2002). Exploratory factor analysis in behavior genetics research: Factor recovery with small sample size. *Behavior Genetics*, 32 (2), 153-161.
- Sağlam, H. İ. (2006). Türkiye'deki Davranışçı ve Yapılandırmacı Sosyal Bilgiler Öğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Erzurum.
- Sapnas, K. G. (2004). Letters to the editor: Determining adequate sample size. *Journal of Nursing Scholarship*, 36(1), 4.
- Sözer, E. (1998). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ölçme Ve Değerlendirme. G. Can (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Taşdemir, M. ve Taşdemir, A. (2007). Mesleki Sürecin Bazı Boyutlarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14,161-174.
- Tekindal, S. (2005). Hedefler ile Hedef Davranışları Belirleme ve Yazma. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınları. 127-156.
- Uzun, A. (2007). 2005-2006 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Hakkında Öğretmen Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Yaşar, Ş., Gültekin, M. ve Ersoy, A. (2006). Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Görüşleri, *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi*, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara: Kök Yayınları. 316-323.